

سورة الاحقاف

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی
دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)
گرایش تربیت بدنی و علوم ورزشی

عنوان:

ساخت و هنجاریابی مقیاس اندازه‌گیری تصمیم‌کناره‌گیری در ورزش

استاد راهنما:

دکتر فرشاد تجاری

استاد مشاور:

دکتر معصومه شجاعی

پژوهشگر:

جاوید دیداری

زمستان ۱۳۸۹

تقدیم به:

وجود نازنین پدر، مادر و همسر مهربانم

سپاسگزاری:

از اساتید محترم و گرانقدر جناب آقای دکتر فرشاد تجاری و سرکار خانم دکتر معصومه شجاعی به سبب تمامی زحمات و راهنمایی های ارزنده ایشان تقدیر و تشکر نموده و از خداوند بزرگ برای ایشان طلب توفیق و سربلندی دارم.

همچنین از استاد عزیز سرکار خانم دکتر فریده اشرف گنجویی که زحمت داوری این پایان نامه را بر عهده داشته اند کمال تشکر و سپاس را دارم.

فهرست مطالب

چکیده ۱

فصل اول: مقدمه و معرفی

۱-۱- مقدمه	۳
۲-۱- بیان مسأله	۵
۳-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق	۷
۴-۱- اهداف تحقیق	۸
۱-۴-۱- هدف کلی	۸
۲-۴-۱- اهداف اختصاصی	۹
۵-۱- سوالات/ فرضیه‌های تحقیق	۱۰
۶-۱- پیش‌فرض‌های تحقیق	۱۲
۷-۱- قلمرو و حدود تحقیق	۱۲
۸-۱- محدودیت‌های تحقیق	۱۲
۹-۱- تعریف اصطلاحات و واژه‌های کلیدی	۱۳

فصل دوم: زیربنای نظری و پیشینه تحقیق

بخش اول: آزمون‌سازی و هنجاریابی

۱-۱-۲- آزمون‌سازی	۱۶
۱-۱-۱-۲- تعریف اندازمگیری	۱۶
۲-۱-۱-۲- آزمون	۱۶
۳-۱-۱-۲- تجزیه و تحلیل مقیاس با روش تحلیل عاملی	۱۸
۴-۱-۱-۲- ویژگی‌های روان‌سنجی آزمون‌ها	۲۰
۲-۱-۲- هنجاریابی	۲۵
۱-۲-۱-۲- هنجار سنی	۲۶
۲-۲-۱-۲- هنجار درصدی	۲۷
۳-۲-۱-۲- نمره‌های معیار و معیار شده	۲۷

۲۷ ۲-۱-۲-۴- نمره‌های بهنجار شده

بخش دوم: دوره ورزشی و کناره‌گیری از آن

- ۳۰ ۲-۲-۱- دوره ورزشی
- ۳۳ ۲-۲-۲- کناره‌گیری از ورزش
- ۳۳ ۲-۲-۱- الگوهای پیری شناسی اجتماعی
- ۳۴ نظریه فعالیت
- ۳۵ نظریه خرده فرهنگ
- ۳۶ نظریه پیوستگی
- ۳۷ نظریه رهایی از تعهد
- ۳۸ نظریه از کار افتادگی اجتماعی
- ۳۹ نظریه تبادل
- ۴۰ ۲-۲-۲- الگوهای مرگ‌شناسی
- ۴۱ مرگ اجتماعی
- ۴۱ آگاهی اجتماعی
- ۴۳ مراحل مرگ
- ۴۵ ۲-۲-۳- الگوهای تحول
- ۵۳ ۲-۲-۴- الگوهای تحول در ورزش
- ۵۳ الگوی سازگاری با تحول در ورزشکاران
- ۵۶ الگوی تحول دوره ورزشی (استمبالووا، ۱۹۹۷، ۲۰۰۳)
- ۶۰ الگوی تحول دوره ورزشی (وایلدر، ۱۹۹۹)
- ۶۲ الگوهای کناره‌گیری از ژیمناستیک
- ۶۵ الگوی تجربه‌های کناره‌گیری زنان قایقران کانوی سرعت
- ۶۷ الگوی بازنشستگی ورزشی
- ۶۹ الگوی پایان دوره ورزشی در جمهوری چک
- ۷۲ ۲-۲-۵- دیدگاه طول عمر در تحولات ورزشکاران
- ۷۴ ۲-۲-۶- شکل‌گیری تصویر ذهنی کناره‌گیری در ورزشکاران نخبه
- ۷۶ ۲-۲-۷- رویکرد تصمیم‌گیری در کناره‌گیری از ورزش رقابتی

۸۰ ۳-۲-۲- علل کنارمگیری از ورزش
۹۱ ۴-۲-۲- عوامل مرتبط با کنارمگیری از ورزش
۹۱ ۱-۴-۲-۲- هویت ورزشی و محرومیت هویتی
۹۹ ۲-۴-۲-۲- شبکه حمایت اجتماعی
۱۰۲ ۳-۴-۲-۲- جنسیت
۱۰۴ ۴-۴-۲-۲- تأهل
۱۰۴ ۵-۴-۲-۲- وضعیت اجتماعی- اقتصادی
۱۰۵ ۶-۴-۲-۲- فرهنگ
۱۰۶ ۷-۴-۲-۲- ساختار ورزش
۱۱۱ ۵-۲-۲- روش‌شناسی و ابزار اندازه‌گیری در مطالعات تحولات دوره ورزشی
۱۱۴ ۶-۲-۲- جمع‌بندی ادبیات و ارائه چارچوب مفهومی تحقیق

فصل سوم: روش‌شناسی تحقیق

۱۱۷ ۱-۳- روش تحقیق
۱۱۷ ۲-۳- شرکت‌کننده‌ها
۱۱۸ ۳-۳- متغیرها
۱۱۹ ۴-۳- مقیاس اندازه‌گیری متغیرها
۱۲۰ ۵-۳- تعریف عملیاتی متغیرها
۱۲۴ ۶-۳- ابزار و روش اندازه‌گیری
۱۲۵ ۷-۳- روش اجرا
۱۲۸ ۸-۳- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

فصل چهارم: یافته‌های تحقیق

۱۳۱ ۱-۴- ویژگی‌های فردی
۱۳۳ ۲-۴- گزینش عبارات در آزمایش مقدماتی
۱۴۳ ۳-۴- گزینش عبارات با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی
۱۶۲ ۴-۴- برآزش مدل اندازه‌گیری
۱۶۶ ۵-۴- روایی همزمان

۱۷۱	۶-۴- پایایی مقیاس
۱۷۱	۴-۶-۱- ثبات درونی
۱۷۴	۴-۶-۲- ثبات بیرونی (بازآزمایی)
۱۷۵	۴-۷- توصیف عبارات‌های نهایی مقیاس
۱۷۷	۴-۸- محاسبه تصمیم کنارمگیری
۱۷۸	۴-۹- توصیف عامل‌های مقیاس
۱۷۹	۴-۱۰- هنجارهای مقیاس تصمیم کنارمگیری
۱۸۰	۴-۱۰-۱- هنجارهای سنی
۱۸۲	۴-۱۰-۲- هنجارهای جنسیتی
۱۸۴	۴-۱۰-۳- هنجارهای ورزشی
۱۸۶	۴-۱۱- نیمرخ تصمیم کنارمگیری (تعدیل‌کننده‌های تصمیم کنارمگیری)
۱۸۶	۴-۱۱-۱- رده سنی
۱۸۸	۴-۱۱-۲- جنسیت
۱۸۹	۴-۱۱-۳- وضعیت تأهل
۱۹۱	۴-۱۱-۴- سطح تحصیلات
۱۹۵	۴-۱۱-۵- وضعیت اشتغال
۱۹۷	۴-۱۱-۶- وضعیت اقتصادی ادراک شده
۲۰۱	۴-۱۱-۷- نوع ورزش
۲۰۳	۴-۱۱-۸- سابقه ورزشی
۲۱۱	۴-۱۱-۹- موفقیت ورزشی
۲۱۶	۴-۱۲- تعیین‌کننده‌های زمان برنامه‌ریزی شده برای کنارمگیری موفق

فصل پنجم: بحث، نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادات

۲۲۱	۵-۱- خلاصه نتایج
۲۲۳	۵-۲- بحث و نتیجه‌گیری
۲۲۳	۵-۲-۱- مقیاس تصمیم کنارمگیری ورزشکاران نخبه
۲۲۵	۵-۲-۲- اثر سن
۲۲۶	۵-۲-۳- اثر جنسیت

۲۲۶	۴-۲-۵- اثر وضعیت تأهل
۲۲۷	۵-۲-۵- اثر سطح تحصیلات
۲۲۸	۶-۲-۵- اثر وضعیت اشتغال
۲۲۸	۷-۲-۵- اثر وضعیت اقتصادی
۲۲۹	۸-۲-۵- اثر نوع رشته ورزشی
۲۳۰	۹-۲-۵- اثر سابقه ورزشی
۲۳۱	۱۰-۲-۵- اثر موفقیت ورزشی
۲۳۲	۱۱-۲-۵- تعیین کننده‌های زمان برنامه‌ریزی شده برای کنارمگیری موفق
۲۳۴	۳-۵- پیشنهادات تحقیق
۲۳۴	۱-۳-۵- الگوهای پیشنهادی
۲۳۷	۲-۳-۵- ابزار اندازه‌گیری پیشنهادی
۲۳۸	۳-۳-۵- پیشنهادات کاربردی
۲۳۹	۴-۳-۵- پیشنهادات پژوهشی
۲۴۰	پیوست‌ها
۲۴۹	منابع و مأخذ
۲۷۹	چکیده انگلیسی

فهرست جدول‌ها

- جدول ۲-۱- علل کنارگیری ورزشکاران (اکستروم و ساندکوویست، ۲۰۰۹) ۹۰
- جدول ۲-۲- عوامل محتوایی حمایت اجتماعی (مدل ریچمن و همکاران، ۱۹۹۳) ۱۰۰
- جدول ۳-۱- مقیاس اندازه‌گیری متغیرهای تحقیق ۱۱۹
- جدول ۳-۲- نحوه نمردهی عناوین قهرمانی بین المللی ۱۲۳
- جدول ۳-۳- تعداد عبارات مقیاس و خرده مقیاس‌ها در مراحل مختلف ساخت و اعتباریابی ۱۲۵
- جدول ۴-۱- آماره‌های توصیفی مربوط به ویژگی‌های فردی شرکت‌کننده‌ها ۱۳۱
- جدول ۴-۲- توزیع شرکت‌کنندگان از لحاظ ویژگی‌های جمعیت‌شناختی ۱۳۲
- جدول ۴-۳- آماره‌های عبارت‌کل مقیاس برای عامل اول (ضددافعه) ۱۳۶
- جدول ۴-۴- آماره‌های عبارت‌کل مقیاس برای عامل دوم (دافعه) ۱۴۰
- جدول ۴-۵- آماره‌های عبارت‌کل مقیاس برای عامل سوم (جاذبه) ۱۴۲
- جدول ۴-۶- آماره‌های عبارت‌کل مقیاس برای عامل چهارم (ضدجاذبه) ۱۴۲
- جدول ۴-۷- شاخص KMO و نتایج آزمون کرویت بارتلت ۱۴۳
- جدول ۴-۸- آماره‌های تحلیل عاملی تأییدی به روش مولفه اصلی و چرخش متعامد واریماکس ... ۱۴۵
- جدول ۴-۹- ماتریس عاملی مربوط به تأیید چهار عامل ۱۵۰
- جدول ۴-۱۰- ماتریس عاملی بعد از چرخش (عبارات مربوط به چهار عامل) ۱۵۴
- جدول ۴-۱۱- عبارات مشترک در عامل‌ها ۱۵۶
- جدول ۴-۱۲- مشخصه‌های آماری تحلیل عاملی تأییدی مرحله دوم ۱۵۷
- جدول ۴-۱۳- ماتریس عاملی بعد از چرخش تحلیل عاملی مرحله دوم ۱۶۰
- جدول ۴-۱۴- شاخص‌های برازش مدل تصمیم کنارگیری از ورزش قهرمانی ۱۶۵
- جدول ۴-۱۵- تصمیم کنارگیری ورزشکاران در آستانه کنارگیری و درگیر در قهرمانی ... ۱۶۸
- جدول ۴-۱۶- نتایج آزمون M باکس جهت تعیین طبیعی بودن توزیع داده‌ها ۱۶۸
- جدول ۴-۱۷- نتایج آزمون لامبدای ویلکز ۱۶۹
- جدول ۴-۱۸- طبقه‌بندی ورزشکاران در دو گروه در آستانه کنارگیری و درگیر در قهرمانی ۱۷۰
- جدول ۴-۱۹- همسانی درونی خرده مقیاس‌ها و مقیاس کلی ۱۷۱
- جدول ۴-۲۰- آماره‌های نهایی عبارت‌کل مقیاس برای عامل اول (ضددافعه) ۱۷۲

- جدول ۴-۲۱- آماره‌های نهایی عبارت‌کل مقیاس برای عامل دوم (دافعه) ۱۷۳
- جدول ۴-۲۲- آماره‌های نهایی عبارت‌کل مقیاس برای عامل سوم (جاذبه) ۱۷۳
- جدول ۴-۲۳- آماره‌های نهایی عبارت‌کل مقیاس برای عامل چهارم (ضدجاذبه) ۱۷۴
- جدول ۴-۲۴- نتایج ضریب همبستگی درون طبقه‌ای برای محاسبه ضریب پایایی زمانی ۱۷۴
- جدول ۴-۲۵- آماره‌های توصیفی عبارت‌های تأیید شده ۱۷۵
- جدول ۴-۲۶- آماره‌های توصیفی عوامل و نمره کلی تصمیم‌کنارمگیری ۱۷۸
- جدول ۴-۲۷- هنجارهای سنی مقیاس تصمیم‌کنارمگیری برای همه ورزشکاران ۱۷۹
- جدول ۴-۲۸- هنجارهای مقیاس تصمیم‌کنارمگیری برای رده رقابتی جوانان ۱۸۰
- جدول ۴-۲۹- هنجارهای مقیاس تصمیم‌کنارمگیری برای رده رقابتی بزرگسالان ۱۸۱
- جدول ۴-۳۰- هنجارهای مقیاس تصمیم‌کنارمگیری برای ورزشکاران مرد ۱۸۲
- جدول ۴-۳۱- هنجارهای مقیاس تصمیم‌کنارمگیری برای ورزشکاران زن ۱۸۳
- جدول ۴-۳۲- هنجارهای مقیاس تصمیم‌کنارمگیری برای ورزشکاران رشته‌های تیمی ۱۸۴
- جدول ۴-۳۳- هنجارهای مقیاس تصمیم‌کنارمگیری برای ورزشکاران رشته‌های انفرادی ... ۱۸۵
- جدول ۴-۳۴- تصمیم‌کنارمگیری براساس رده سنی ۱۸۶
- جدول ۴-۳۵- تصمیم‌کنارمگیری براساس جنسیت ۱۸۸
- جدول ۴-۳۶- تصمیم‌کنارمگیری براساس وضعیت تأهل ۱۸۹
- جدول ۴-۳۷- تصمیم‌کنارمگیری براساس سطح تحصیلات ۱۹۳
- جدول ۴-۳۸- نتایج LSD برای مقایسه‌های چندگانه در راستای سطح تحصیلات ۱۹۵
- جدول ۴-۳۹- تصمیم‌کنارمگیری براساس وضعیت اشتغال ۱۹۵
- جدول ۴-۴۰- تصمیم‌کنارمگیری براساس وضعیت اقتصادی ادراک شده ۱۹۹
- جدول ۴-۴۱- نتایج LSD برای مقایسه‌های چندگانه در راستای وضعیت اقتصادی ۲۰۱
- جدول ۴-۴۲- تصمیم‌کنارمگیری براساس نوع رشته ورزشی ۲۰۱
- جدول ۴-۴۳- تصمیم‌کنارمگیری براساس سابقه مشارکت رسمی در ورزش ۲۰۵
- جدول ۴-۴۴- نتایج LSD برای مقایسه‌های چندگانه در راستای سابقه ورزشی ۲۰۷
- جدول ۴-۴۵- تصمیم‌کنارمگیری براساس سابقه ورزش قهرمانی ۲۰۹
- جدول ۴-۴۶- نتایج LSD برای مقایسه‌های چندگانه در راستای سابقه ورزش قهرمانی ۲۱۱
- جدول ۴-۴۷- تصمیم‌کنارمگیری براساس سابقه عضویت در تیم ملی ۲۱۲
- جدول ۴-۴۸- تصمیم‌کنارمگیری براساس سابقه قهرمانی ۲۱۴

- جدول ۴-۴۹ - همبسته‌های زمان برنامه‌ریزی شده برای کنارگیری موفق ۲۱۶
- جدول ۴-۵۰ - نتایج آزمون معنی‌داری مدل رگرسیون ۲۱۷
- جدول ۴-۵۱ - نتایج آزمون t جهت تعیین معنی‌داری ضرایب معادله رگرسیون ۲۱۹

فهرست شکل‌ها

- شکل ۱-۲- الگوی سازگاری انسان با تحول (اسکلوزبرگ، ۱۹۸۱) ۴۶
- شکل ۲-۲- الگوی سازگاری با تحول (چارنر و اسکلوزبرگ، ۱۹۸۶) ۴۷
- شکل ۳-۲- الگوی تعدیل شده سازگاری با تحول چارنر و اسکلوزبرگ (سینکیلیز، ۱۹۹۰) ۵۱
- شکل ۴-۲- الگوی مفهومی سازگاری با تحول در ورزشکاران (تیلور و اگیلویه، ۱۹۹۴، ۱۹۹۸) ۵۵
- شکل ۵-۲- الگوی تحول دوره ورزشی (استمبالووا، ۱۹۹۷، ۲۰۰۳) ۵۸
- شکل ۶-۲- الگوی تحول دوره ورزشی (وایلدر، ۱۹۹۹) ۶۱
- شکل ۷-۲- چارچوب مفهومی کنارمگیری ژیمناست‌های دختر (داکی‌شین، ۱۹۹۶) ۶۴
- شکل ۸-۲- الگوی تجربه‌های کنارمگیری زنان قایقران کانونی سرعت (مک‌گوون، ۲۰۰۱) ۶۶
- شکل ۹-۲- الگوی بازنشستگی ورزشی (بارنس، ۲۰۰۲) ۶۸
- شکل ۱۰-۲- الگوی دلایل ورزشکاران برای پایان دوره ورزشی (کدلیک و فلمر، ۲۰۰۸) ... ۷۱
- شکل ۱۱-۲- الگوی رشدی تحولات ورزشکاران (ویلمن و لواللی، ۲۰۰۳) ۷۲
- شکل ۱۲-۲- مراحل شکل‌گیری تصویر ذهنی کنارمگیری (تروگرسا و همکاران، ۲۰۰۴) ۷۴
- شکل ۱۳-۲- الگوی ارزیابی دلایل کنارمگیری (فرناندز و همکاران، ۲۰۰۶) ۸۰
- شکل ۱۴-۲- چارچوب مفهومی تحقیق ۱۱۵
- شکل ۱-۴- نمودار اسکری عامل‌های ۱۰۹ سوال مقیاس ۱۴۹
- شکل ۲-۴- نمودار اسکری عامل‌های ۵۷ سوال مقیاس نهایی ۱۵۹
- شکل ۳-۴- نمودار مفهومی ساختار عاملی ۱۶۳
- شکل ۴-۴- نمودار تخمین‌ها و ضرایب استاندارد مسیرهای مدل اندازه‌گیری ۱۶۴
- شکل ۵-۴- نتایج معنی‌داری پارامترهای مدل ۱۶۴
- شکل ۶-۴- عوامل تصمیم کنارمگیری ۱۷۸
- شکل ۷-۴- عوامل تصمیم کنارمگیری براساس رده سنی ۱۸۷
- شکل ۸-۴- عوامل تصمیم کنارمگیری براساس جنسیت ۱۸۹
- شکل ۹-۴- عوامل تصمیم کنارمگیری براساس وضعیت تأهل ۱۹۱
- شکل ۱۰-۴- عوامل تصمیم کنارمگیری براساس سطح تحصیلات ۱۹۴
- شکل ۱۱-۴- عوامل تصمیم کنارمگیری براساس وضعیت اشتغال ۱۹۶

- شکل ۴-۱۲- عوامل تصمیم‌کنار‌مگیری براساس وضعیت اقتصادی ۲۰۰
- شکل ۴-۱۳- عوامل تصمیم‌کنار‌مگیری براساس نوع رشته ورزشی ۲۰۲
- شکل ۴-۱۴- عوامل تصمیم‌کنار‌مگیری براساس سابقه مشارکت رسمی در ورزش ۲۰۶
- شکل ۴-۱۵- عوامل تصمیم‌کنار‌مگیری براساس سابقه ورزش قهرمانی ۲۱۰
- شکل ۴-۱۶- عوامل تصمیم‌کنار‌مگیری براساس سابقه عضویت در تیم ملی ۲۱۳
- شکل ۴-۱۷- عوامل تصمیم‌کنار‌مگیری براساس سابقه قهرمانی ۲۱۵
- شکل ۴-۱۸- نمودار اسکاتر پیش‌بینی زمان برنامهریزی شده برای کنار‌مگیری موفق ۲۱۸
- شکل ۵-۱- نیمرخ تفاوت‌های فردی در تصمیم‌کنار‌مگیری از ورزش قهرمانی ۲۳۵
- شکل ۵-۲- الگوی تصمیم‌کنار‌مگیری از ورزش قهرمانی ۲۳۶
- شکل ۵-۳- جهت‌گیری رفتار ورزشی براساس نمره تصمیم‌کنار‌مگیری ۲۳۷

چکیده:

هدف اصلی این تحقیق ساخت و هنجاریابی مقیاس ارزیابی تصمیم‌کنارگیری در ورزش براساس الگوی ارزیابی تصمیم‌کنارگیری ورزشکاران (فرناندز و همکاران، ۲۰۰۶) بود. در این تحقیق زمینه‌یابی هنجاری، پس از مرور ادبیات پژوهش و انجام مطالعات کیفی، ۱۸۷ عبارت برای مقیاس طراحی شد و طی آزمایش مقدماتی به ۱۰۹ عبارت تقلیل یافت. برای اجرای مرحله اصلی، مقیاس ۱۰۹ عبارتی توسط ۴۰۵ ورزشکار مرد و زن (سن $22/82 \pm 4/9$ سال، سابقه ورزشی $9/9 \pm 4/7$ سال و سابقه ورزش قهرمانی $6/9 \pm 4/03$ سال) از رشته‌های تیمی و انفرادی که در تیم‌های ملی و استانی برای رقابت در مسابقات قهرمانی کشوری و بین‌المللی سال ۱۳۸۸ مشغول تمرین بودند تکمیل شد. پس از تحلیل عاملی، عبارت‌های مقیاس به ۵۷ عبارت روی چهار عامل شامل ضددافعه (۲۶ عبارت، $\alpha=0/93$)، دافعه (۱۳ عبارت، $\alpha=0/91$)، جاذبه (۱۰ عبارت، $\alpha=0/909$) و ضدجاذبه (۸ عبارت، $\alpha=0/896$) کاهش یافت که در مجموع ۴۲/۲ درصد واریانس کل را توضیح داد. آماره‌های برازش مدل نشان داد که مدل اندازه‌گیری چهار عاملی برازش قابل قبولی با داده‌های گردآوری شده دارد. تحلیل ممیزی برای تعیین روایی همزمان نشان داد که عوامل مقیاس در حدود ۵۷/۴٪ پیش‌بینی‌ها خود قادرند بدرستی ورزشکاران در آستانه کنارگیری را دو سال قبل از کنارگیری از ورزشکاران درگیر در ورزش قهرمانی تمیز دهد. همسانی درونی برای ۵۷ عبارت مقیاس ۰/۸۹۳ و پایایی بازآزمایی ۰/۸۷۴ بدست آمد. در ادامه، هنجارهای کلی، سنی، جنسیتی و ورزشی ارائه گردید. نتایج تحلیل واریانس چند متغیره و آزمون‌های تعقیبی مربوطه نشان داد، با وجود اینکه اثر اصلی وضعیت اشتغال و نوع رشته ورزشی از لحاظ آماری معنی‌دار نیست ($p > 0/05$)، اما اثر اصلی رده سنی، جنسیت، وضعیت تأهل، سطح تحصیلات، وضعیت اقتصادی ادراک شده، سابقه مشارکت رسمی در ورزش، سابقه رقابتی، سابقه عضویت در تیم ملی، سابقه قهرمانی معنی‌دار است ($p < 0/05$). همچنین مشخص گردید که ۸۴/۴٪ از شرکت‌کننده‌ها برای کنارگیری موفق از ورزش زمان‌بندی دارند. ارتباط زمان برنامه‌ریزی شده بجز با وضعیت اقتصادی ادراک شده ($p > 0/05$)، با تصمیم‌کناره‌گیری، سن، سطح تحصیلات، سابقه ورزشی، سابقه رقابتی، سابقه قهرمانی ملی و سابقه قهرمانی بین‌المللی از لحاظ آماری معنی‌دار بود ($p < 0/05$). تحلیل رگرسیون نشان داد که تصمیم‌کنارگیری ($\beta = -0/13$) و سن تقویمی ($\beta = -0/588$) قادر هستند ۳۹/۲٪ از واریانس زمان برنامه‌ریزی شده برای کنارگیری موفق را توضیح دهند. براساس تحقیق حاضر، مقیاس اندازه‌گیری تصمیم‌کنارگیری در ورزش از ویژگی‌های روان‌سنجی مطلوبی برخوردار است.

واژه های کلیدی: فرآیند تصمیم‌گیری، کنارگیری از ورزش قهرمانی، ورزشکاران نخبه.

فصل اول

مقدمه و معرفی

۱-۱- مقدمه

تصمیم‌گیری^۱ یکی از مهارت‌های مهم زندگی است که منابع بسیاری در شکل‌گیری صحیح آن نقش داشته و عوامل فردی و محیطی بسیاری بر آن تأثیر می‌گذارند. در زمینه وسیع ورزش، تصمیم به کنارگیری یکی از مهمترین تصمیم‌های قهرمانان در طول دوره ورزشی آنان به شمار می‌رود که باعث بوجود آمدن تحولات^۲ بزرگی در زندگی آنان می‌شود. این تحولات در روان‌شناسی ورزش برای تدوین استراتژی‌های مشاوره مناسب اهمیت بسیاری دارد و طی چند دهه اخیر باعث شده تا طیف وسیعی از مطالعات روان‌شناسی ورزشی به بررسی این تحولات اختصاص یابد. تحولات دوره ورزشی، بعنوان فرآیند ترک ورزش قهرمانی، ممکن است اشکالی مانند کنارگیری کامل از ورزش، انتقال از قهرمانی به مربیگری و جایگاه‌های ورزشی دیگر، اعم از مدیریت و داوری داشته باشد (تیلور و اگیلویه^۳، ۱۹۹۸؛ گوردون^۴، ۱۹۹۵).

رقابت در سطح نخبگی حداقل دارای دو خصیصه ویژه است. اول، ورزشکاران در این سطح، نیازهای بدنی و هیجانی بالایی دارند که تعهد به حفظ آن، منجر به موکول علایق شخصی آنان، به موقعیت‌های آتی زندگی می‌شود (کروک و رابرتسون^۵، ۱۹۹۱؛ ورسنر و اورلیک^۶، ۱۹۸۶). دوم این که هیچ سن اجباری برای کنارگیری از ورزش وجود ندارد. این ویژگی‌های خاص، فرآیند کنارگیری ورزشکاران نخبه را منحصر به فرد می‌کند (فرناندز، استفان و فاکورنو^۷، ۲۰۰۶). در تلاش برای مفهوم‌سازی فرآیند کنارگیری، بعنوان یک رویداد منحصر به فرد، چارچوب‌های تحلیلی مختلفی از جمله الگوی سازگاری با تحولات در ورزشکاران (تیلور و اگیلویه، ۱۹۹۴، ۱۹۹۸)، الگوی تحول دوره ورزشی (استمبالووا، ۱۹۹۷، ۲۰۰۳)، الگوی رشدی تحولات ورزشکاران (ویلن و لاواللی، ۲۰۰۴) ارائه شده است. این الگوها به موازات مدل‌های جامعه‌شناسی، پیری‌شناسی و مدل‌های سازگاری انسان با تحولات زندگی که خارج از زمینه ورزش توسعه یافته‌اند، پیشنهاد شده است (لرچ^۸، ۱۹۸۱؛ روزنبرگ^۹، ۱۹۸۱؛ مک فرسون^{۱۰}، ۱۹۸۰). تحقیق در این زمینه در سه حوزه شامل علل کنارگیری و پایان دوره

^۱ Decision-Making

^۲ Transitions

^۳ Taylor & Ogilvie

^۴ Gordon

^۵ Crook & Robertson

^۶ Werthner & Orlick

^۷ Fernandez, Stephan, & Fouquereau

^۸ Lerch

^۹ Rosenberg

^{۱۰} McPherson

ورزشی، عوامل رشدی مرتبط با فرآیند سازگاری (به ویژه هویت ورزشی^۱ و اجتماعی^۲) و استراتژی‌های واسطه‌ای کنار آمدن در پاسخ به کنارگیری تمرکز داشته است (لاواللی و ویلمن^۳، ۲۰۰۰). محققان برای درک بهتر این فرآیند، در پی شناسایی و طبقه‌بندی علل کناره-گیری بوده‌اند. به عنوان مثال، اُگیلویه و تیلور^۴ (۱۹۹۸) چهار علت شامل سن، آسیب دیدگی، عدم گزینش و انتخاب اختیاری را دلایل اصلی کنارگیری ورزشکاران عنوان کردند. در طبقه-بندی‌های دیگر، کنارگیری از قهرمانی، بصورت اختیاری و اجباری (آفرمن^۵، ۲۰۰۰؛ وب، ناسکو، رایلی و هیدریچ^۶، ۱۹۹۸؛ کروک و رابرتسون، ۱۹۹۱)، برنامه‌ریزی شده و برنامه-ریزی نشده (آفرمن، استمبالووا و زمانیتیه^۷، ۲۰۰۴) و تحت تأثیر عوامل ورزشی و غیرورزشی (ارپیک، ویلمن و زاپانکیک^۸، ۲۰۰۴) مورد مطالعه قرار گرفته است. اگرچه پیشنهاد شده است که این علل به وسیله ساختار ورزش تحت تأثیر قرار می‌گیرند، اما براساس گزارش‌های موجود، آسیب‌دیدگی، افزایش سن، عدم گزینش و انتخاب شخصی، رایج‌ترین عوامل علی کنارگیری بوده است (اُگیلویه و تیلور^۹، ۱۹۹۳؛ ماری^{۱۰}، ۱۹۹۵؛ ورسنر و اُریلیک، ۱۹۸۶). با وجود این طبقه‌بندی‌ها و تلاش برای شناسایی ساز و کار کنارگیری، اخیراً تمایز این طبقه‌بندی‌ها و علل کنارگیری مورد سوال قرار گرفته است (کر و داک^{۱۱}، ۲۰۰۰) و الگوی ارزیابی عوامل موثر بر تصمیم کنارگیری ورزشکاران (فرناندز و همکاران، ۲۰۰۶) بعنوان الگویی که درک بهتری از فرآیند کنارگیری از ورزش رقابتی فراهم می‌آورد پیشنهاد شده است (فرناندز و همکاران، ۲۰۰۶). در این راستا، تحقیق حاضر سعی دارد تا ضمن ساخت ابزار اندازه‌گیری تصمیم کنارگیری در ورزش براساس این الگو، به توسعه نظری این الگو بپردازد.

¹ Athletic Identity

² Social Identity

³ Lavallee & Wylleman

⁴ Ogilvie & Taylor

⁵ Alfermann

⁶ Webb, Nasco, Riley, & Headrick

⁷ Alfermann, Stambulova, & Zemaityte

⁸ Erpic, Wylleman, & Zupancic

⁹ Ogilvie & Taylor

¹⁰ Murphy

¹¹ Kerr & Dacyshyn

۱-۲- بیان مسأله

روشن شدن ماهیت کناره‌گیری، در گرو پاسخ به این سوالات است که ورزشکاران چرا، چگونه و چه زمانی تصمیم به کناره‌گیری می‌گیرند و چه عواملی، چگونگی کناره‌گیری آنان از ورزش قهرمانی را تعیین می‌کند. در این راستا یافته‌های تحقیقات نشان می‌دهد که عواملی چون حمایت مالی ناکافی از سوی باشگاه یا فدراسیون، عدم موفقیت ورزشی، کمبود تجهیزات ورزشی، آسیب‌دیدگی، تعهد زمانی بیش از اندازه برای عملکرد ورزشی موفق (کوکوریس^۱، ۱۹۹۱)، تعهدات کاری، نبود انگیزه، سیاسی‌کاری در ورزش، اُفت عملکرد، ازدواج، کاهش لذت‌بخشی فعالیت ورزشی و رضایتمندی (آفرمن و همکاران، ۲۰۰۴؛ لاوالی، گرو و گوردون^۲، ۱۹۹۷)، ارزیابی‌های شخصی از پیشرفت ورزشی، هویت ورزشی، تحصیل، توسعه زندگی شخصی، برنامه‌ریزی‌های شغلی، فرآیندهای آموزشی، عدم حمایت اجتماعی، بالا رفتن سن، تغییر پیش فرض‌های زندگی، نوع ورزش، ملاحظات جنسی، اجتماعی-اقتصادی، فرهنگی و ملیتی (استامبولووا و همکاران^۳، ۲۰۰۷؛ اریپک و همکاران، ۲۰۰۴) در شکل‌گیری تصمیم کناره‌گیری ورزشکاران موثر است. همچنین سطح رقابتی ورزشکاران در شکل‌گیری اهداف ورزشی و برنامه‌ریزی آنان برای کناره‌گیری و نهایتاً در شکل‌گیری تصویر ذهنی آنان از کناره‌گیری، موثر بوده و تصریح شده است که ورزشکاران نخبه، کناره‌گیری را به عنوان یک جایابی^۴ در ورزش مرور می‌کنند (تارگروسا، بویکسادو و کراز^۵، ۲۰۰۴). همچنین محققان برنامه‌ریزی در دوره قبل از کناره‌گیری را در کاهش سردرگمی و اثرات منفی ناشی از کناره‌گیری موثر دانسته‌اند (لاوالی و رابینسون^۶، ۲۰۰۷). این یافته‌ها باعث شکل‌گیری الگوهای شده است که در آنها سعی شده، فرآیند کناره‌گیری و سازگاری با آن توضیح داده شود (برای مثال، استمبالووا، ۱۹۹۷، ۲۰۰۳؛ تیلور و اگیلویه، ۱۹۹۴، ۱۹۹۸؛ ویلمن و لاوالی، ۲۰۰۴). در این الگوها اکثر عوامل دخیل در کناره‌گیری بعنوان عواملی متمایز در نظر گرفته شده است. برای مثال، آسیب‌دیدگی و عدم گزینش عموماً بعنوان دو عامل جدا از هم بررسی می‌شود، در حالی که نشان داده شده که تأثیرات این عوامل به یک بُعد مشترک ارجاع داده می‌شود و آن نقش تقویت‌کنندگی این عوامل در قبال تصمیم کناره‌گیری است (فرناندز و همکاران، ۲۰۰۶). از سوی

¹ Koukouris

² Lavalley, Grove, & Gordon

³ Stambulova et al.

⁴ Relocation

⁵ Torregrosa, Boixado's, & Cruz

⁶ Lavalley & Robinson

دیگر دسته دیگری از عوامل، بطور مشترک، نقش تضعیف‌کنندگی تصمیم‌کنارمگیری را برعهده دارند. در واقع، تشخیص درجه تأثیرگذاری عوامل، اغلب به خاطر تنوع و ماهیت عوامل بالقوه‌ای که چرایی و چگونگی کنارمگیری ورزشکاران را تعیین می‌کند دشوار است (کر و داک‌شین، ۲۰۰۰). بنظر می‌رسد، الگوهای ارائه شده تنها به نقش تأثیرگذاری عوامل بر کنارمگیری تأکید داشته و هیچ‌گونه توضیحی درباره تعامل این عوامل که اساس و ساختار تصمیم‌گیری ورزشکاران را شکل می‌دهد ارائه نمی‌دهند. براین اساس ابزار ساخته شده برپایه این مدل‌ها نیز، قابلیت و کارایی لازم برای تعقیب شکل‌گیری تصمیم‌کنارمگیری در طول زمان را ندارند. از آنجا که ورزشکاران بجز در شروع دوره ورزشی، حتی در اوج عملکرد ورزشی خود، تصویری از کنارمگیری در ذهن خود دارند (تارگروسا و همکاران، ۲۰۰۴)، نیاز به مقیاسی که قادر به اندازه‌گیری این تصویر ذهنی و شکل‌گیری تصمیم‌کنارمگیری از ورزش قهرمانی باشد، احساس می‌شود. در پاسخ به این امر، برگرفته از زمینه عمومی (شالتز، مورتون و وکرل^۱، ۱۹۹۸)، ساختاری چهار عاملی برای دسته‌بندی و ارزیابی عوامل تأثیرگذار در کنارمگیری توسط فرناندز و همکارانش (۲۰۰۶) پیشنهاد شده است که می‌تواند در آشکار کردن نحوه شکل‌گیری تصمیم‌کنارمگیری و اثرمتقابل عوامل تقویت‌کننده و تضعیف‌کننده تصمیم‌کناره‌گیری مفید باشد. براساس این ساختار چهار عاملی، تصمیم‌کنارمگیری ورزشکاران تحت تأثیر عوامل دافعه^۲، جاذبه^۳، ضددافعه^۴ و ضدجاذبه^۵ قرار دارد (فرناندز و همکاران، ۲۰۰۶). به عنوان مثال، در حالی که ورزشکار در اثر افت عملکرد از ورزش رانده می‌شود (عوامل دافعه)، بطور همزمان با تشویق‌های اطرافیان به ادامه ورزش قهرمانی می‌اندیشد (عوامل ضددافعه)، و می‌داند در صورت کنارمگیری می‌تواند آرمش فکری بیشتری داشته باشد (عوامل جاذبه)، اما از تهدیدهای شغلی بعد از کنارمگیری نیز هراس دارد (عوامل ضدجاذبه). به هر حال، ابزار ارائه شده توسط فرناندز و همکارانش (۲۰۰۶) در زمینه ورزش حرفه‌ای ساخته شده و ممکن است برای استفاده در ورزش آماتور در سطح قهرمانی اعتبار نداشته باشد. براین اساس، در تحقیق حاضر با ساخت ابزاری جدید برای اندازه‌گیری تصمیم‌کنارمگیری از ورزش قهرمانی سعی شده است تا به سوالات ذیل پاسخ داده شود:

¹ Shultz, Morton, & Weckerle

² Push

³ Pull

⁴ Anti-Push

⁵ Anti-Pull